

WIELEWAAL (*Oriolus oriolus*)

De zang van de wielewaal is prachtig! Bekender dan de vogel zelf, wordt gezegd. Het heeft voor mij even geduurd (52 jaar....) voor ik het geluid van de wielewaal live mocht horen in het voorjaar van 2018. Wat een prachtig exotisch geluid. In het tropisch regenwoud waande ik me. Waar liep ik rond? Nou, gewoon bij het Belversven.....

De wielewaal is een zangvogel en de enige uit de familie van wielewalen (Oriolidae) die in gematigde zone van Europa voorkomt. Zij houden van bosranden en open plekken in hun broedgebied en mijden grote, aaneengesloten bossen. Ze vliegen niet graag over grote, open ruimtes en gebruiken in halfopen landschappen vooral lanen, hoge bomen om in naburige bospercelen te komen. Hun vlucht lijkt op die van een lijster, zeker over langere afstanden waarbij ze een lichtgolvend patroon laten zien.

Een zangvogel, uit de familie van wielewalen en vijgvogels (*Oriolidae*), overbekend van het onderstaande volksliedje uit 1927 van Andries Hartsuiker.

	De wielewaal
	
<p>Kom mee naar buiten allemaal Dan zoeken wij de wielewaal En horen wij die muzikant Dan is zomer weer in 't land <u>Dudeljo</u> klinkt zijn lied (2x) <u>Dudeljo</u> en anders niet</p> <p>Hij woont in 't dichte eikenbos Gekleed in gouden vederdos Daar jodelt hij op zijn schalmei Tovert onze harten blij! <u>Dudeljo</u> klinkt zijn lied (2x) <u>Dudeljo</u> en anders niet</p> <p><i>Andries Hartsuiker</i></p>	

Ondanks vele wandelingen is het me niet gelukt om hem toen in de Dordogne te zien te krijgen. Zelfs niet toen ik onder een niet eens zo'n grote boom stond, met niet eens zoveel blad vanwege de droogte..... en er in de kruin flink gezongen werd. Toen ik even rechts keek, vloog hij links weg. Vogel gevlogen, kans verkeken. Afgelopen voorjaar op de Kampina had ik meer geluk. Na uren posten bij 'mijn' wielewaalbosje, waar ik al een poos een aantal wielewalen hoorde die hun territorium aan het afbakenen waren, mocht ik het mannetje ongeveer 6 seconden in mijn kijker hebben.

Sjonge jonge, wat een prachtige verschijning. Niet moeilijk te begrijpen dat in de symbolische wereld de "Wielewaal" staat voor positieve energie, leuke momenten, samen zijn, zich verheugen en muziek. Of zoals ze het op een andere site beschrijven: het weven van nieuwe zonschijn. We zijn misschien te nuchter voor dit soort beeldspraak, maar dat veel mensen blij worden van het zien van een wielewaal is wel zeker. Het is trouwens niet zo dat alleen het mannetje zingt, beide partners kunnen in duet de bekende duelijc'stofes, zingen. Het vrouwtje zingt dan wat hoger, korter en zachter.

Opvallend lastig te spotten

Wielewalen zijn opvallend geel-zwart, tropisch gekleurd, althans het mannetje. Toch blijkt dit een uitstekende camouflage voor omhoog kijkende mensen. Het vrouwtje is minder uitgesproken gekleurd, de bovendelen zijn mosgroen, de onderzijde is vuilwit met fijne, donkere strepen en wat variabel geelgroen en geel op flanken en buik. Als je dan weet dat ze voornamelijk verborgen in de bovenste lagen van de boomkronen leven, waar ze zich onrustig en schichtig voortbewegen, begrijp je waarom het zo lastig is om ze te zien te krijgen. Wielewalen houden van bosranden en open plekken in hun broedgebied en mijden grote, aaneengesloten bossen. Ze vliegen niet graag over grote, open ruimtes en gebruiken in halfopen landschappen vooral lanen en solitaire, hoge bomen om in naburige bospercelen te komen. Hun vlucht lijkt op die van een lijster, zeker over langere afstanden waarbij ze een lichtgolvend patroon laten zien.

Habitat

De familieband is sterk. Jongen van het vorig jaar helpen bij het uitbroeden en voeren van jongen van de nieuwe generatie. Vooral in open gebieden, waar relatief grote afstanden afgelegd moeten worden om voedsel te vinden, komt dit bijzonder gedrag veel voor.

Migratie

Eind april, begin mei arriveren de eerste wielewalen. In juli-augustus trekken Nederlandse wielewalen weer weg naar tropisch Afrika om daar te overwinteren. Als een van de weinige Nederlandse soorten kiezen ze hierbij vooral voor Oost-Afrika.

Nederland bevindt zich aan de noordwestelijke rand van het verspreidingsgebied waardoor we nauwelijks vogels zien op weg van hun broedgebied naar het overwinteringsgebied of vice versa, de zogenaamde doortrekkers.

Aantallen

De wielewaal was voor 1970 talrijk aanwezig in Nederland, sinds het einde van de vorige eeuw gaat het aantal broedgevallen echter achteruit. De laatste 10 jaar is er gelukkig weer een lichte toename maar met een geschatte broedpopulatie van 1700-2900 paartjes is er al met al toch sprake van een significante afname. De soort staat dan ook als 'kwetsbaar' op de Rode Lijst vermeld. De afname in het agrarisch landschap heeft vermoedelijk gedeeltelijk te maken met

verlies aan broedbiotoop, met name de hoogstamboomgaarden en houtwallen. In het bos is verdroging een belangrijke factor. We zien dan ook de grootste teruggang in gemengd en droog eiken-berkenbos. Daarnaast is de voedselsituatie een belangrijke factor. De wielewaal is een langeafstandstrekker die pas laat in zijn broedgebied aankomt. De kans bestaat dat hij daardoor de steeds eerder vallende rupsenpiek mist. Over de problemen tijdens de trek en in de overwinteringsgebieden is nog niet genoeg bekend. Jacht en ontbossing spelen vermoedelijk een rol in de afname van deze soort. Maar, zoals gezegd, er is gelukkig weer een lichte toename van de soort, dus ik wens een ieder de komende tijd veel vroege vogelwandelingen toe met af en toe een wielewaal in zijn of haar kijker.

Tekst: Allard Metselaar

Foto's: Marie-Jose Verbeeten, lid Vogelwerkgroep IVN Oisterwijk
Ben Aarts, lid IVN Oisterwijk
Martien van Dooren, lid Vogelwacht Uden